

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

факультет філології

кафедра української філології та міжкультурної комунікації

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Юрій КОТЛЯР

“ ” 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

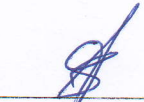
Практичний курс української мови
і культури мовлення

Спеціальність 014 «Середня освіта»

Спеціалізація 014.01 « Українська мова і література»

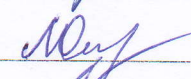
Розробник

Сергій ПОНОМАРЕНКО

В.о. зав. кафедри української
філології та міжкультурної
комунікації

Людмила ОСТРОВСЬКА

Наталія ЛЕБЕДИНЦЕВА

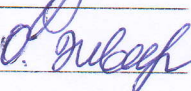
В.о. зав. кафедри спеціальності

Наталія ЛЕБЕДИНЦЕВА

Гарант освітньої програми

Ольга ЖВАВА

«Теорія і методика навчання:

Українська мова і література та
англійська мова»

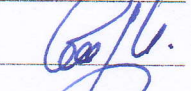
В.о. декана факультету філології

Ірина ДАНИЛЕНКО

Начальник НМВ

Сергій ШКІРЧАК

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Практичний курс української мови і культури мовлення	
Галузь знань	01 «Освіта/Педагогіка»	
Спеціальність	014 «Середня освіта»	
Спеціалізація	014.01 «Українська мова і література»	
Освітня програма	«Теорія і методика навчання : Українська мова і література та англійська мова»	
Рівень вищої освіти	Бакалавр	
Статус дисципліни	Нормативна циклу загальної підготовки	
Курс навчання	1-й	
Навчальний рік	2023-2024	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	1,2-й	-
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	5,5 кредитів / 165 годин	
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма
	<ul style="list-style-type: none"> – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів 	<ul style="list-style-type: none"> 0 год. 81 год. 84 год.
Відсоток аудиторного навантаження	49%	
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю	залік	
Форма підсумкового контролю	іспит	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета курсу – дати студентам глибокі наукові знання про основи культури української мови і мовлення, норми сучасної української літературної мови: орфоепічні, акцентуаційні, морфологічні, лексичні, фразеологічні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні; сформувати практичні уміння й навички володіння нормами сучасної української літературної мови та навчити студентів застосовувати їх під час практичної діяльності, а саме: під час створення, перекладу і редагування текстів.

Завдання курсу:

1. Засвоєння студентами теоретичних знань з орфоепії, орфографії, пунктуації, а також основ морфеміки, словотвору, морфології, лексикології і фразеології сучасної української літературної мови.
2. Опанування основних комунікативних засад культури мови і культури мовлення (на матеріалі української мови).
3. Вивчення норм української літературної мови та застосування їх під час практичної мовленнєвої діяльності.
4. Вироблення навичок аналізу мовних одиниць, умінь застосовувати набуті знання на практиці.
5. Ознайомлення студентів з новою редакцією Українського правопису та дискусійними питаннями в ньому.

6. Підвищення культури усного та письмового мовлення студентів.

У підсумку вивчення дисципліни «Практикум з української мови і культури мовлення» студент повинен

знати:

- сутність культури української мови і культури мовлення;
- різновиди норм сучасної української літературної мови;
- типові помилки під час уживання мовних одиниць;
- різні види лексикографічних видань;

вміти:

- давати визначення основних понять у галузі українського правопису;
- розпізнавати та дотримуватися норм літературної мови, основних принципів слововживання;
- правильно використовувати мовні одиниці в мовленні;
- користуватися різними видами словників;
- редагувати та перекладати тексти відповідно до норм сучасної української літературної мови.

Предметом дисципліни є система розділів сучасної української літературної мови: графіка, орфографія, орфоепія, морфеміка, словотвір, морфологія, а також культура мови і культура мовлення.

Об'єктом дисципліни є норми сучасної української літературної мови: 1) орфоепічні; 2) акцентуаційні; 3) морфологічні; 4) орфографічні; 5) лексичні; 6) фразеологічні; 7) морфологічні; 8) стилістичні.

Програмні компетентності:

Загальні:

ЗК 2. Знання й розуміння предметної сфери та розуміння професійної діяльності.

ЗК 6. Здатність застосовувати набуті знання та вміння в практичних ситуаціях.

ЗК 8. Здатність до писемної та усної комунікації в різних ситуаціях професійного й особистісного спілкування засобами державної та іноземної мов.

Фахові:

ПК 1. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури в практиці навчання української мови і літератури у закладах середньої освіти (рівень базової середньої освіти).

ПК 2. Здатність адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.

ПК 3. Здатність з використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і письмовій формах, володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

ПК 6. Здатність доцільно застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання, створювати навчально-методичне забезпечення (обладнання) для проведення занять з української мови та літератури.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 1. Знати базові відомості основних розділів мовознавства і літературознавства.

ПРН 2. Знати базові відомості наук із циклу загальної підготовки в обсязі, необхідному для освоєння загальнопрофесійних дисциплін.

ПРН 7. Знати, розуміти, пояснювати основні етапи розвитку й сучасний стан української, англійської літературної мов.

ПРН 9. Знати мовні норми, соціокультурні ситуації розвитку української та англійської мов, особливостей використання мовних одиниць у певному контексті.

ПРН 13. Демонструвати належний рівень володіння українською та англійською мовами в писемній та усній формах, зокрема в професійному спілкуванні; презентувати результати навчання й дослідницьких спроб цими мовами.

ПРН 17. Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.

ПРН 21. Дотримуватися принципів академічної доброчесності.

ПРН 22. Здатність працювати результативно індивідуально і в групах задля опрацювання певних завдань і формування коректних висновків.

ПРН 26. Усвідомлювати й дотримуватися етичних норм поведінки.

ПРН 27. Установлювати й осмислювати елементарні міждисциплінарні зв'язки.

ПРН 28. Переглядати свої погляди й судження та міняти спосіб дій за наявності переконливих аргументів.

ПРН 29. Пояснювати доступно й аргументовано сутність конкретних філологічних питань і власну точку зору як фахівцем, так і учням.

3. Програма навчальної дисципліни

3.1. Денна форма навчання

	Теми	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
I семестр				
1	Вступ. Предмет і завдання курсу. Діагностична робота: твір-мініатюра	-	2	-
2	Поняття про культуру мови і культуру мовлення	-	2	2
3	Норма як основна ознака літературної мови і культури мовлення	-	2	2
4	Вимова і правопис голосних у сучасній українській літературній мові	-	2	2
5	Вимова і правопис приголосних у сучасній українській літературній мові (частина I)	-	2	2
6	Вимова і правопис приголосних у сучасній українській літературній мові (частина II)	-	2	2
7	Засоби милозвучності української мови та їхнє відображення на письмі	-	2	2
8	Вимова і правопис слів іншомовного походження	-	2	2
9	Українська орфографія. Правила вживання апострофа і м'якого знака.	-	2	2
10	Контрольна робота №1. Тема: Культура мовлення. Орфоепічна та орфографічна правильність мовлення	-	2	2
11	Поняття про морфеміку. Правопис префіксів і суфіксів в українській мові	-	2	2
12	Поняття про словотвір. Правопис складних слів (частина I)	-	2	2
13	Поняття про словотвір. Правопис складних слів (частина II)	-	2	2
14	Поняття про словотвір. Правопис складних слів (частина III)	-	2	2
15	Поняття про морфологічну правильність мовлення	-	2	2

16	Рід і число іменників у контексті морфологічної правильності мовлення	-	2	2
17	Відмінювання іменників (частина I)	-	2	2
18	Відмінювання іменників (частина II)	-	2	2
19	Правопис голосних у прізвищах та географічних назвах слов'янського та неслов'янського походження	-	2	3
20	Проблеми вживання та правопису прикметників (частина I)	-	2	2
21	Проблеми вживання та правопису прикметників (частина II)	-	2	2
22	Особливості вживання займенникових слів	-	2	2
23	Контрольна робота №2. Тема: Морфологічна правильність мовлення (частина I). Правопис складних слів	-	1	2
	РАЗОМ за I семестр:	0	45	45
II семестр				
1	Морфологічні норми вживання і правопису числівників (частина I)	-	2	3
2	Морфологічні норми вживання і правопису числівників (частина II)	-	2	2
3	Творення, вживання і правопис особових форм дієслова	-	2	3
4	Творення, вживання і проблеми перекладу атрибутивних форм дієслова (частина I)	-	2	3
5	Творення, вживання і проблеми перекладу атрибутивних форм дієслова (частина II)	-	2	2
6	Уживання і правопис прийменників	-	2	2
7	Уживання і правопис сполучників і часток	-	2	2
8	Контрольна робота №3. Тема: Морфологічна правильність мовлення (частина II). Правопис і вживання різних частин мови	-	2	2
9	Критерії культури мовлення: правильність і чистота мовлення	-	2	2
10	Критерії культури мовлення: точність мовлення (частина I)	-	2	2
11	Критерії культури мовлення: точність мовлення (частина II)	-	2	2
12	Критерії культури мовлення: логічність мовлення	-	2	2
13	Критерії культури мовлення: багатство (різноманітність) мовлення (частина I)	-	2	2
14	Критерії культури мовлення: багатство (різноманітність) мовлення (частина II)	-	2	2
15	Критерії культури мовлення: виразність мовлення	-	2	2
16	Критерії культури мовлення: змістовність і доречність мовлення	-	2	2
17	Мовний етикет і культура діалогу	-	2	2
18	Контрольна робота №4. Тема: Культура мови і культура мовлення. Критерії культури	-	2	2

	мовлення			
	РАЗОМ за II семестр:	0	36	39
	ЗАГАЛОМ за навчальний рік:	0	81	84

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. Плани практичних занять

№	Тема заняття / план	Кількість годин
I семестр		
1	<p style="text-align: center;">Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу</p> <p style="text-align: center;">ПЛАН</p> <p>1. Предмет і завдання дисципліни «Практикум з української мови і культури мовлення»</p> <p>2. Методичні вказівки та вимоги щодо підготовки до практичних занять з дисципліни.</p> <p>3. Поняття про рейтингову систему оцінювання. Критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів з дисципліни.</p> <p>4. Діагностична робота: твір-мініатюра.</p>	2
2	<p style="text-align: center;">Тема 2. Поняття про культуру мови і культуру мовлення</p> <p style="text-align: center;">ПЛАН</p> <p>1. Культура мови як наука. Співвідношення понять «культура мови» і «культура мовлення».</p> <p>2. Поняття про загальнонаціональну, державну, літературну і діалектну мову.</p> <p>3. Літературна і діалектна мова. Поділ української мови на наріччя, говори і говірки.</p> <p>4. Форми літературної мови. Усне і письмове мовлення. Монолог, діалог, полілог.</p>	2
3	<p style="text-align: center;">Тема 3. Норма як основна ознака літературної мови і культури мовлення</p> <p style="text-align: center;">ПЛАН</p> <p>1. Мовна норма, її ознаки та функції.</p> <p>2. Мовна норма і форми літературної мови (типологія норм). Мовні помилки.</p> <p>3. Варіантність мовних норм, їхня змінність і кодифікація.</p> <p>4. Загальна характеристика критеріїв культури мовлення.</p>	2
4	<p style="text-align: center;">Тема 4. Вимова і правопис голосних у сучасній українській літературній мові</p> <p style="text-align: center;">ПЛАН</p> <p>1. Поняття про фонетичну транскрипцію.</p> <p>2. Вимова голосних звуків.</p> <p>3. Правопис ненаголошених голосних в коренях слів.</p> <p>4. Чергування голосних при словозміні й словотворенні.</p> <p>5. Норми наголошення слів (частина I).</p>	2
5	<p style="text-align: center;">Тема 5. Вимова і правопис приголосних у сучасній українській літературній мові (частина I)</p> <p style="text-align: center;">ПЛАН</p> <p>1. Позначення приголосних звуків у фонетичній транскрипції.</p> <p>2. Вимова твердих і м'яких, дзвінких і глухих приголосних.</p> <p>3. Чергування приголосних звуків при словозміні.</p> <p>4. Чергування приголосних при словотворенні.</p>	2

	5. Норми наголошення слів (частина II).	
6	<p>Тема 6. Вимова і правопис приголосних у сучасній українській літературній мові (частина II) ПЛАН</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Асиміляція й акомодация приголосних. 2. Вимова груп приголосних. 3. Правопис приголосних, зумовлений асиміляційними процесами. 4. Подвоєння та подовження приголосних та їхнє відбиття на письмі. 5. Норми наголошення слів (частина III). 	2
7	<p>Тема 7. Засоби милозвучності української мови та їхнє відображення на письмі ПЛАН</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Позиційні зміни приголосних в українській мові. 2. Евфонічні чергування та їхнє відбиття на письмі. 3. Спрощення в групах приголосних. 4. Норми наголошення слів (частина IV). 	2
8	<p>Тема 8. Вимова і правопис слів іншомовного походження ПЛАН</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вимова слів іншомовного походження та аббревіатур. 2. Правопис голосних у загальних назвах іншомовного походження. 3. Правопис голосних у власних назвах іншомовного походження. 4. Норми наголошення слів (частина V). 	2
9	<p>Тема 9. Українська орфографія. Правила вживання апострофа і м'якого знака ПЛАН</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Українська орфографія. Принципи сучасного українського правопису. 2. Правила вживання апострофа в українських та іншомовних словах. 3. Правила вживання м'якого знака, ЙО, БО та БЙО в українських та іншомовних словах. 4. Норми наголошення слів (частина VI). 	2
10	<p>Контрольна робота №1. Тема: Культура мовлення. Орфоепічна та орфографічна правильність мовлення ПЛАН</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Робота з деформованим текстом. 2. Практичне завдання з орфографії. 3. Практичне завдання з орфоепії. 	2
11	<p>Тема 10. Поняття про морфеміку. Правопис префіксів і суфіксів в українській мові ПЛАН</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Морфеміка. Поняття морфеми. Типи морфем у сучасній українській мові. 2. Морфемна структура слова. 3. Правопис префіксів і правопис слів з омонімічною префіксам першою частиною слова. 4. Правопис голосних і приголосних у суфіксах повнозначних слів. 	2
12	<p>Тема 11. Поняття про словотвір. Правопис складних слів (частина I) ПЛАН</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Словотвір як лінгвістична галузь. Словотвірна пара (твірне і похідне слова). 2. Способи словотворення. 	2

	<p>3. Загальні правила правопису складних слів. Зміни в правописі складних слів за редакцією 2019 р.</p> <p>4. Правопис складних іменників і прикладок. Написання частки НЕ з іменниками.</p>	
13	<p>Тема 12. Поняття про словотвір. Правопис складних слів (частина II) ПЛАН</p> <p>1. Правопис складних прикметників. 2. Правопис прикметникових форм від географічних назв. 3. Правопис складних і складених географічних назв. 4. Правопис частки НЕ з прикметниками.</p>	2
14	<p>Тема 13. Поняття про словотвір. Правопис складних слів (частина III) ПЛАН</p> <p>1. Правопис заперечних і неозначених займенникових слів. 2. Правопис складних прислівників та похідних адвербіальних конструкцій. 3. Частка НЕ з займенниковими словами та прислівниками. 4. Правопис складних і складених прийменників і сполучників.</p>	2
15	<p>Тема 14. Поняття про морфологічну правильність мовлення ПЛАН</p> <p>1. Морфологія і вчення про частини мови (повнозначні та службові слова). 2. Іменник як частина мови. Лексико-граматичні розряди іменників. 3. Власні та загальні іменники. Велика літера і лапки у власних назвах. 4. Проблеми вживання форм числа іменників (іменники з повною числовою парадигмою, іменники <i>singularia tantum</i>, іменники <i>pluralia tantum</i>).</p>	2
16	<p>Тема 15. Рід і число іменників у контексті морфологічної правильності мовлення ПЛАН</p> <p>1. Проблеми визначення роду відмінюваних іменників. 2. Проблеми визначення роду невідмінюваних іменників. 3. Утворення родових форм від географічних назв на позначення жителів міст і селищ. 4. Проблема вживання фемінітивів (у контексті редакції Українського правопису 2019 р.).</p>	2
17	<p>Тема 16. Відмінювання іменників (частина I) ПЛАН</p> <p>1. Поняття про відмінювання іменників. Поділ на відміни та групи. 2. Правопис закінчень іменників у кличному відмінку однини. 3. Правопис закінчень іменників в орудному відмінку однини. 4. Правопис закінчень іменників в давальному та місцевому відмінках однини.</p>	2
18	<p>Тема 17. Відмінювання іменників (частина II) ПЛАН</p> <p>1. Правопис закінчень іменників чоловічого роду II відміни в родовому відмінку однини. 2. Правопис закінчень іменників в родовому відмінку множини. 3. Відмінювання іменників <i>pluralia tantum</i>. 4. Творення імен по батькові. Відмінювання імен, по батькові та прізвищ у сучасній українській мові.</p>	2

19	<p>Тема 18. Правопис голосних у прізвищах та географічних назвах слов'янського та неслов'янського походження</p> <p>ПЛАН</p> <p>1. Голосні Е, Є, О та літерні сполуки ЇО і ЙО у прізвищах та географічних назвах.</p> <p>2. Голосні И, І, Ї у прізвищах і географічних назвах.</p> <p>3. Правила транслітерації українських власних назв латинськими літерами.</p>	2
20	<p>Тема 19. Проблеми вживання та правопису прикметників (частина І)</p> <p>ПЛАН</p> <p>1. Прикметник як частина мови.</p> <p>2. Семантичні розряди прикметників. Творення присвійних прикметників.</p> <p>3. Творення форм ступенів порівняння якісних прикметників.</p>	2
21	<p>Тема 20. Проблеми вживання та правопису прикметників (частина ІІ)</p> <p>ПЛАН</p> <p>1. Уживання та проблеми перекладу ступеньованих форм прикметників.</p> <p>2. Відмінювання прикметників. Правопис відмінкових закінчень.</p>	2
22	<p>Тема 21. Особливості вживання займенникових слів</p> <p>ПЛАН</p> <p>1. Уживання особових займенників.</p> <p>2. Синонімічні заміни особових займенників.</p> <p>3. Уживання зворотного і присвійних займенників.</p> <p>4. Уживання означальних, вказівних, неозначених, питально-відносних займенників.</p>	2
23	<p>Контрольна робота №2. Тема: Морфологічна правильність мовлення (частина І). Правопис складних слів</p> <p>ПЛАН</p> <p>1. Переклад тексту.</p> <p>2. Практичне завдання з орфографії.</p> <p>3. Практичне завдання з морфології.</p>	1
РАЗОМ за І семестр:		45
ІІ семестр		
1	<p>Тема 22. Морфологічні норми вживання і правопису числівників (частина І)</p> <p>ПЛАН</p> <p>1. Числівник як частина мови. Семантичні й структурні розряди числівників.</p> <p>2. Відмінювання числівників першого десятка, форм на <i>-дцять</i> і слів <i>сорок, дев'яносто, сто</i>.</p> <p>3. Відмінювання складних числівників.</p> <p>4. Відмінювання складених цілих і дробових числівників.</p>	2
2	<p>Тема 23. Морфологічні норми вживання і правопису числівників (частина ІІ)</p> <p>ПЛАН</p> <p>1. Синтаксична сполучуваність числівників з іменниками.</p> <p>2. Синонімія форм власне кількісних і збірних числівників.</p> <p>3. Творення і вживання порядкових похідних з останнім компонентом - <i>сотий, -тисячний, -мільйонний, -мільярдний</i>.</p>	2

	4. Творення і правопис складних прикметників з першим числівниковим компонентом.	
3	<p>Тема 24. Творення, вживання і правопис особових форм дієслова ПЛАН</p> <p>1. Дієслово як частина мови. Система дієслівних форм. Формотвірні дієслівні основи. 2. Творення форм теперішнього і майбутнього часу. Дієвідмінювання і правопис особових закінчень. 3. Творення форм минулого часу та форм ірреальних способів. Правопис форм наказового способу. 4. Написання частки НЕ з дієсловами.</p>	2
4	<p>Тема 25. Творення, вживання і проблеми перекладу атрибутивних форм дієслова (частина I) ПЛАН</p> <p>1. Творення дієприкметників у сучасній українській мові порівняно з російською. 2. Способи перекладу російських дієприкметників українською мовою. 3. Безособові предикативні форми на -НО, -ТО як специфічна ознака сучасної української літературної мови.</p>	2
5	<p>Тема 26. Творення, вживання і проблеми перекладу атрибутивних форм дієслова (частина II) ПЛАН</p> <p>1. Творення і вживання дієприслівників в українській мові. 2. Особливості правопису атрибутивних форм дієслова в українській мові. 3. Частка НЕ з дієприкметниками і дієприслівниками.</p>	2
6	<p>Тема 27. Уживання і правопис прийменників ПЛАН</p> <p>1. Прийменник як службова частина мови. Функції, структурні типи і правопис прийменників. 2. Уживання прийменників. Синонімія прийменникових конструкцій. 3. Прийменникове керування в українській мові порівняно з російською: типи помилок, зумовлені впливом російської мови.</p>	2
7	<p>Тема 28. Уживання і правопис сполучників і часток ПЛАН</p> <p>1. Сполучник та його функції. Семантичні й структурні типи сполучників. 2. Уживання та правопис сполучників. 3. Частка та її функції. Семантичні й структурні типи часток. 4. Правопис часток.</p>	2
8	<p>Контрольна робота №3. Тема: Морфологічна правильність мовлення (частина II). Правопис і вживання різних частин мови ПЛАН</p> <p>1. Редагування тексту. 2. Практичне завдання з орфографії. 3. Практичне завдання з морфології.</p>	
9	<p>Тема 29. Критерії культури мовлення: правильність і чистота мовлення ПЛАН</p> <p>1. Правильність як провідний критерій культури мовлення. 2. Порушення норм літературної мови. Мовні й мовленнєві помилки. 3. Синтаксична правильність мовлення.</p>	2

	4. Чистота мовлення. Поняття про діалектизми, просторіччя, жаргонізми, арготизми й лайливі слова.	
10	<p>Тема 30. Критерії культури мовлення: точність мовлення (частина I) ПЛАН</p> <p>1. Поняття про точність мовлення. 2. Лексичне значення слова. Типи лексичних значень. 3. Синонімія. Семантичні, стилістичні й семантико-стилістичні синоніми. 4. Слова-дублети. Контекстуальні синоніми. Лексичні норми, що регламентують уживання синонімів.</p>	2
11	<p>Тема 31. Критерії культури мовлення: точність мовлення (частина II) ПЛАН</p> <p>1. Антонімія. Контрарні й комплементарні антоніми. 2. Омонімія. Повні й часткові омоніми. Омоформи, омофони й омографи. Міжмовні омоніми. 3. Паронімія. Лексичні норми, що регламентують уживання паронімів. 4. Гіперо-гіпонімія.</p>	2
12	<p>Тема 32. Критерії культури мовлення: логічність мовлення ПЛАН</p> <p>1. Поняття про логічність мовлення. 2. Екстралінгвістичні умови логічного мовлення. 3. Лінгвістичні умови логічного мовлення. 4. Логічні помилки.</p>	2
13	<p>Тема 33. Критерії культури мовлення: багатство (різноманітність) мовлення (частина I) ПЛАН</p> <p>1. Поняття про багатство (різноманітність) мовлення. 2. Фонетичні, словотвірні, морфологічні й синтаксичні засоби різноманітного мовлення. 3. Лексичні й фразеологічні засоби, що забезпечують багатство мовлення. 4. Фразеологія і фразеологізми. Значення і критерії класифікації фразеологізмів.</p>	2
14	<p>Тема 34. Критерії культури мовлення: багатство (різноманітність) мовлення (частина II) ПЛАН</p> <p>1. Прислів'я, приказки, крилаті вислови. 2. Омонімія, антонімія і синонімія фразеологічних одиниць. 3. Питомо українські та запозичені фразеологізми. Фразеологічні кальки. 4. Стилiстична диференціяція і варіантність фразеологічних одиниць.</p>	2
15	<p>Тема 35. Критерії культури мовлення: виразність мовлення ПЛАН</p> <p>1. Поняття про виразність мовлення. 2. Засоби виразного мовлення: епітет, порівняння, метафора, метонімія, синекдоха. 3. Трансформація вільних словосполучень у фразеологічні звороти. 4. Проблеми перекладу фразеологічних одиниць.</p>	2
16	<p>Тема 36. Критерії культури мовлення: змістовність і доречність мовлення</p>	2

	ПЛАН	
	1. Поняття про змістовність і впливовість мовлення. 2. Доречність мовлення та її ознаки. 3. Контекстуальна, ситуаційна і стильова доречність. 4. Впливовість мовлення.	
17	Тема 37. Мовний етикет і культура діалогу ПЛАН 1. Словники у професійному мовленні перекладачів. Типи словників. 2. Мовний, мовленнєвий і спілкувальний етикет. 3. Стандартні етикетні ситуації. Парадигми мовних формул в українській мові в зіставленні з російською та англійською. 4. Культура діалогу.	2
18	Контрольна робота №4. Тема: Культура мови і культура мовлення. Критерії культури мовлення ПЛАН 1. Теоретичне питання. 2. Редагування речень (лексичні норми, фразеологічні норми, логічні помилки). 3. Твір-мініатюра (200 – 250 слів) на одну з пропонованих тем.	2
	РАЗОМ за II семестр:	36
	ЗАГАЛОМ за навчальний рік:	81

5. Самостійна робота студентів

5.1. Види самостійної роботи

№	Зміст завдання самостійної роботи	Кількість годин
I семестр		
1	Підготовка до практичних занять: опрацювання теоретичного матеріалу, виконання вправ і завдань	35
2	Підготовка до контрольних робіт №1, №2	4
3	Укладання та вивчення російсько-українсько-англійського словника стійких зворотів і фразеологізмів	6
	РАЗОМ за перший (осінній) семестр:	45
II семестр		
4	Підготовка до практичних занять: опрацювання теоретичного матеріалу, виконання вправ і завдань	30
5	Підготовка до контрольних робіт №3, №4	4
6	Укладання та вивчення словника труднощів українського слововживання (синоніми, пароніми)	5
	РАЗОМ за другий (весняний) семестр:	39
	ЗАГАЛОМ за курс:	84

5.2. Вимоги та методичні вказівки до самостійної роботи

Самостійна робота студентів передбачає дбайливе ставлення студентів до підготовки до практичних занять, контрольних робіт і заліку. Мета самостійної роботи студентів – виробити здатність вільно спілкуватися українською мовою як усно, так і письмово, дотримуючись норм літературної мови; сформувані навички критичного ставлення до власного або стороннього усного чи письмового висловлювання; оволодіти сучасними знаннями, уміннями й навичками в галузі лінгвістичного аналізу та застосовувати їх у практичних ситуаціях.

1. Підготовка до практичних занять з дисципліни передбачає такі етапи:

- уважне ознайомлення з темою і планом практичного заняття;

- вивчення теоретичного матеріалу шляхом опрацювання основної і додаткової літератури;

- подання усних зв'язних розгорнутих відповідей на контрольні питання, наведені у практичному занятті (з обов'язковою ілюстрацією основних положень прикладами);

- виконання вправ і завдань за алгоритмом чи зразком, поданим у вправі; творчі вправи і завдання, що потребують студентської творчості, виконуються в довільній формі;

- у разі виникнення питань – отримання консультації від викладача;

- подання усного коментарю до виконаних вправ і завдань.

2. Підготовка та написання контрольної роботи передбачає:

- ознайомлення з темою і планом контрольної роботи;

- у разі потреби отримання консультації від викладача;

- узагальнення й систематизація знань, умінь і навичок з тем, які виносяться на контрольну роботу;

- робота з деформованим текстом передбачає знання студентом чинних орфографічних і пунктуаційних норм, оскільки необхідно записати текст, розставляючи пропущені орфограми та розділові знаки;

- переклад тексту (з російської мови) потребує від студента точного відтворення його змісту українською мовою, з одного боку, а з іншого – виявлення творчих здібностей шляхом добирання синонімів, тропів тощо для створення оригінального тексту перекладу;

- редагування речень і тексту вимагає від студента знання всіх норм літературної мови з метою виявлення та усунення помилок, наявних у реченнях (тексті);

- написання твору-мініатюри обсягом 200-250 слів є винятково творчим (креативним) завданням, яке передбачає, що студент усвідомлює пропоновану тему твору, уміє композиційно оформити власне висловлювання, доступно й зрозуміло передати власні міркування щодо теми твору, дотримується норм сучасної української літературної мови;

- відповідь на теоретичне питання вимагає від студента відповідних знань з поставленої перед ним проблеми, уміння висловлюватися в науковому стилі, уміння викладати думку зв'язно, логічно, послідовно, дотримуючись норм літературної мови;

- практичні завдання з орфоєпії, орфографії, морфології вимагають від студента відповідних норм зазначених розділів української лінгвістики, які спрямовані на відтворення правильного вживання на письмі поданих слів (словоформ), а у випадку із завданнями з орфоєпії – знання спрощеної фонетичної транскрипції;

- написання в аудиторії контрольної роботи з дотриманням правил академічної доброчесності.

3. Укладання та вивчення словника:

- необхідно законспектувати за підручником / Зубков М.Г. Сучасне українське ділове мовлення. Харків: Торсинг, 2001. С. 346 – 360, російсько-український словник сталих зворотів, доповнити його англійськими відповідниками, користуючись будь-якими російсько-англійськими чи українсько-англійськими перекладними словниками;

- необхідно законспектувати за підручником / Зубков М.Г. Сучасне українське ділове мовлення. Харків: Торсинг, 2001. С. 325 – 335, особливості українського слововживання синонімів та паронімів, доповнити його російськими та англійськими відповідниками;

- вивчити написане.

5.3. Приклади (зразки) завдань самостійної роботи

5.3.1. Приклад практичного заняття

Практичне заняття №2

Тема: Поняття про культуру мови і культуру мовлення

ПЛАН

1. Культура мови як наука. Співвідношення понять «культура мови» і «культура мовлення».
2. Поняття про загальнонаціональну, державну, літературну і діалектну мову.
3. Літературна і діалектна мова. Класифікація українських діалектів.
4. Форми літературної мови. Усне і письмове мовлення. Монолог, діалог, полілог.

Література

Основна:

1. Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення. Чернівці: Книги – XXI, 2006. 497 с.
2. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика. К. : Вежа, 1994. 240 с.
3. Струганець Л.В. Теоретичні основи культури мовлення: навч. пос. Тернопіль : Вид-во ТНПУ, 1997. 96 с.
4. Сучасна українська літературна мова : підручник / М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас, Г.О. Козачук, О.І. Леута, В.В. Лобода; За ред. проф. М.Я. Плющ. К. : Вища школа, 2000. 432 с.
5. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням. К. : Алерта, 2011. 696 с.

Додаткова:

1. Загнітко А.П., Островська Л.С. Сучасне ділове українське мовлення. Донецьк, 2001. 243 с.
2. Шевчук С.В. Ділове мовлення : підручник. К. : Арій, 2009. 488 с.

Довідкова:

1. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., Терлак З. Словник-довідник з культури української мови. К. : Знання, 2004. 367 с.
2. Єрмоленко С.Я., Бирик С.П., Тодор О.Г. Українська мова : короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. К. : Либідь, 2001. 224 с.
3. Українська мова: енциклопедія / ред. кол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. та ін. К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2000. 752 с.
4. Ющук І. П. Практичний довідник з культури української мови. К.: Рідна мова, 1998. 223 с.

Теоретичні відомості

Поняття національної і літературної мови

Будь-яка жива людська мова складається з двох форм – вищої та нижчої. Тому сукупність форм, у яких існує кожна конкретна мова називається загальнонародною. Нижчу форму загальнонародної мови репрезентує діалектна мова.

Діалектна мова – це форма загальнонародної мови, поширена на певній території, якою спілкується населення, що на ній проживає, і яка характеризується набором фонетичних, лексико-фразеологічних, морфологічних та синтаксичних особливостей.

Так, українська діалектна мова представлена трьома наріччями, або діалектними групами: **південно-східним, південно-західним та північним, або поліським.** Кожне наріччя поділяється на більш дрібні одиниці, що називаються **говорами**. **Південно-східний діалект** репрезентують **середньонадніпрянські, слобожанські та степові говори; південно-західний діалект – волинсько-подільські, галицько-буковинські та карпатські говори; північний, або поліський, діалект – східнополіські, середньополіські та волинсько-поліські говори.** Крім того, говори членуються на ще дрібнішу діалектну одиницю – **говірки**. Наприклад, **карпатські говори південно-західного діалекту** представляють **бойківські, лемківські та середньозакарпатські говірки,** а **галицько-буковинські говори південно-західного діалекту – наддністрянські, покутсько-буковинські, гуцульські та надсянські говірки.** Отже, діалектна мова – це жива народно-розмовна мова, яка стала основою літературної мови, а також є джерелом збагачення останньої.

Вищу форму загальнонародної мови представляє літературна мова. **Під літературною мовою розуміють відшліфовану, унормовану, систематизовану й**

оброблену майстрами слова форму загальнонародної мови, що обслуговує будь-яку сферу людської діяльності, а саме: культуру, засоби масової інформації, науку, державні установи, законотворчість, правосуддя, художню літературу, освіту тощо. Сучасна українська літературна мова оброблена вченими, письменниками, діячами культури. Вона за своїм походженням тісно пов'язана з місцевими діалектами, бо **виникла на основі південно-східного діалекту середньонадніпрянських говорів полтавських говірок**. Саме цими говірками були написані перші художні твори і саме ці говори стали фактичним матеріалом для написання вченим-мовознавцем О. Павловським першої української граматики (1805 р.). Провідну роль у становленні української літературної мови відіграв І. Котляревський – автор перших великих художніх творів („Енеїда”, „Наталка-Полтавка”, „Москаль-чарівник”). **1798 рік** у вітчизняному мовознавстві вважається роком зародження нової української літературної мови, оскільки саме тоді побачила світ книжка **І. Котляревського „Енеїда”**, через це його **вважають зачинателем** сучасної української літературної мови, який уперше зробив спробу написати художній твір живою українською мовою.

Значну роль у становленні та формуванні сучасної української літературної мови відіграв видатний український поет, мислитель, художник **Т. Шевченко**. Його **вважають основоположником української літературної мови**, тому що він уперше зробив спробу систематизувати й унормувати мову художніх творів. З цим пов'язують вихід у Санкт-Петербурзі збірки **„Кобзар” у 1840 році**.

Українська літературна мова постійно розвивається і збагачується. Людське суспільство не може залишатися байдужим щодо мови, оскільки вона є універсальним засобом спілкування. Мова постійно функціонує в суспільстві і задовольняє його комунікативні потреби. Цим і зумовлюється суспільний характер мови, бо зникає мова – зникає нація. Тому суспільство виробляє мовний еталон – досконалу літературну мову, яку треба вивчати і використовувати для потреб комунікації. Щоби досягти цього еталона, треба дбати про високу культуру мовлення в повсякденній мовній практиці, оскільки культура мовлення – це обличчя людини.

Крім того, необхідно ще й розглянути питання про національну і державну мову. **Національною мовою називається така, що почала формуватися разом із нацією та є основним її засобом комунікації як на території держави, де мешкає більшість її носіїв, такі поза її межами.** Українська національна мова поширена не тільки на території України, а й за її кордонами. Нею розмовляють представники численних закордонних діаспор в Сполучених Штатах Америки, Канаді, Аргентині, Казахстані, Росії та інших країнах.

Державною мовою називається така, функціонування та розвиток якої закріплені державними нормативними актами. Згідно зі статтею 10 Конституції України єдиною державною мовою в Україні є українська мова. Крім того, її функціонування і розвиток забезпечує Закон України „Про функціонування української мови як державної” (2019 р.).

Найістотніші ознаки літературної мови

До основних ознак літературної мови належать: наддіалектність, нормативність і кодифікація, поліфункціональність, наявність двох форм – усної та писемної.

За своїм культурним і соціальним статусом літературна мова протистоїть територіальним діалектам, койне та просторіччю. Під **діалектом** розуміють різновид мови, що вживається як засіб спілкування особами, пов'язаними територіальною, соціальною або професійною спільністю. **Койне** – це функціональний тип мови, що вживається як основний засіб повсякденного спілкування з широким діапазоном комунікативних сфер в умовах регулярних соціальних контактів між носіями різних діалектів чи мов. **Просторіччя** – це одна з форм національної мови, поряд із діалектним, жаргонним мовленням і літературною мовою; разом з народними говорами і жаргонами складає усну некодифіковану сферу загальнонаціональної мовленнєвої комунікації –

народно-розмовна мова; має наддіалектний характер та є, на відміну від говорів і жаргонів, загальнозрозумілим для носіїв національної мови мовленням.

Літературна мова хоч і протистоїть діалектам, койне та просторіччю, але при цьому тісно пов'язана з ними, оскільки постійно збагачується через проникнення діалектизмів, жаргонних та просторічних слів. Тому ці поняття слід характеризувати й усвідомлювати не як такі, що взаємозаперечують одне одного, а як такі, що перебувають у тісному функційному зв'язку.

Поняття нормативності й кодифікації взаємопов'язані між собою. Під **нормативністю** розуміють сукупність найбільш стійких традиційних реалізацій мовної системи, відібраних і закріплених у процесі суспільної комунікації. Нормативність як сукупність стабільних та уніфікованих мовних засобів і правил їх уживання, що свідомо фіксуються та культивуються суспільством, є специфічною і провідною ознакою літературної мови національного періоду. У ширшому трактуванні нормативність розуміється як невід'ємний атрибут мови на всіх етапах його розвитку. **Кодифікація** – це упорядкування мовних норм та їхня фіксація в довідниках, словниках, граматиках тощо. Кодифікація відіграє важливу прогресивну роль в історії різноманітних давніх і сучасних текстів. Вона постійно використовується суспільством для укладання дайджестів, журналів, книг.

Літературна мова як універсальний засіб спілкування між членами суспільства характеризується поліфункціональністю. Це означає, що літературна мова забезпечує всі без винятку сфери суспільної діяльності: науку, культуру, мистецтво, ЗМІ тощо. Під **поліфункціональністю** також розуміють диференціацію літературної мови на функціональні стилі. При цьому функціональність літературної мови може характеризуватися більшим чи меншим навантаженням, що залежить від закріплення окремих сфер спілкування за тією чи іншою формою існування мови, інакше кажучи, від мовної ситуації. Під **мовною ситуацією** розуміють сукупність форм існування однієї мови чи сукупність мов у їхньому територіально-соціальному співвідношенні та функціональній взаємодії в межах певних географічних регіонів чи адміністративно-політичних утворень. Так, функціонування сучасної української літературної мови характеризується певним функційним обмеженням. Здебільшого українська мова використовується як засіб офіційного або наукового спілкування, проте на побутовому рівні (за винятком північних та західних регіонів України) перевага надається російській мові.

Розрізняють усну та писемну форми літературної мови.

Усною формою літературної мови називають первинну форму існування, що являє собою безпосередній процес говоріння, яка реалізується шляхом вимовляння звуків, з яких складаються слова і речення, і розрахована на слухове сприйняття.

Писемна форма літературної мови – це вторинна форма існування мови, яка зафіксована на папері за допомогою графічних знаків і яка розрахована на зорове сприйняття.

Мовлення буває діалогічним і монологічним.

Під **монологічним мовленням** розуміють особливу форму побудови усного чи письмового мовлення, що є розгорнутим висловлюванням однієї особи та розраховане на необмежену кількість слухачів або читачів.

Під **діалогічним мовленням** розуміють особливу форму побудови усного мовлення, що є процесом спілкування між двома особами. На відміну від монологу, діалог характеризується простотою синтаксичної будови, неповними, обірваними, незакінченими реченнями, короткими висловлюваннями, широким уживанням слів-речень тощо. Різновид діалог є **полілог**, який представляє спілкування між трьома і більше особами.

Усне мовлення буває як монологічним, так і діалогічним, а письмове мовлення – тільки монологічним, при цьому воно поділяється на два різновиди – рукописне і друковане.

Специфіка усного та писемного мовлення

Усне і письмове мовлення має специфіку. Усне мовлення розраховане на певних слухачів, що виступають співрозмовниками, а письмове – графічно оформлене; як правило, усне мовлення спонтанне, імпровізоване непідготовлене заздалегідь, а письмове пов'язане з попереднім обдумуванням; усне мовлення характеризується інтонацією, мімікою, жестами, через які сприймається значна частина інформації, а письмове ґрунтується на старанному відборі мовних засобів, чіткому підпорядкуванню стилю і типу мовлення; усне мовлення є чітко індивідуалізованим, що характеризується спеціальною інтонацією, темпом висловлювання, висотою голосу, емоційно-експресивним забарвленням, а для писемного мовлення характерні поглиблена робота над текстом, повний і ґрунтовний виклад думок, редагування написаного.

Контрольні питання

1. Що спільного і чим відрізняються поняття *мова* і *мовлення*?
2. Що розуміють під спілкуванням?
3. Які види спілкування вам відомі?
4. Що таке культура мови і культура мовлення?
5. Дайте визначення поняттям «загальнонаціональна мова», «державна мова», «діалектна мова», «літературна мова». Поясніть, у чому є потреба літературної мови?
6. Яку роль відіграли І.П. Котляревський і Т.Г. Шевченко у становленні української літературної мови?
7. Назвіть основні ознаки літературної мови та прокоментуйте їх.
8. Що таке діалект, говір, говірка? Як класифікуються діалекти української мови? Вивчіть цю класифікацію напам'ять.
9. Що таке форма літературної мови? Які її форми існують? Чи може існувати літературна мова в одній із форм?
10. Що спільного і відмінного в усному й письмовому мовленні?
11. Як ви розумієте терміни «монолог», «діалог» і «полілог»? Які форми літературної мови можуть бути репрезентовані як монолог, діалог і полілог?

Завдання

Завдання 1. Укладіть схему «Класифікація діалектів української мови» (схему необхідно вивчити напам'ять).

Завдання 2. Напишіть твір-мініатюру (обсяг 200-250 слів) на тему: «Проблема функціонування української мови як державної». На початку твору подайте епіграф, навівши висловлювання когось із видатних людей, яке б стосувалося поняття «державна мова».

Вправи

Вправа 1. Перепишіть текст, розставляючи пропущені орфограми та розділові знаки. Випишіть з нього діалектизми, з'ясуйте їхнє значення та наведіть літературні відповідники.

Опустіли кошари. Тиша і пустка. Може там десь (у,в) гл..боких долинах звідки гори поч..нают.. рости і лунают.. сміх людс..кий (і,й) голоси але в се віри..ся мало. Тут (у,в) полонині де небо накр..ває безлюдні простори що ж..вут.. в/самотині тіл..ки для себе вікує тиша.

Лиш (у,в) стаї тр..щит.. не/вгасимий вогон.. і (у,в)се вис..лає синій дим свій на/мандри. Здо..(н,нн)е молоко важко (з,с)поч..ває в д..р..в..я(н,нн)ій посуді над ним (з,с)хилився ватаг. Він уже його заправив. З подри де сохнуть в..ликі круглі боханці будзу пов..ває на ватага вітер але не/може прогнати зі стаї запах(а,у) вугі(л,лл)я сир(а,у) чи овечої вовни. Бо тим самим пахне і ватаг. Нові бербениці й барил..ця німуют.. (у,в) кутку хоч тіл..ки запукай до них і обізве..ся голос що там жиє. Холодна жентиця світ(е,ить) з/коновки з..леним оком. Ватаг с..дит.. серед свого начи(н,нн)я як батько серед дітей. Усе

воно чорні лавки (і,й) стіни ватра (і,й) дим будз бербениці (і,й) жентиця близьке (і,й) рідне на вс..ому (з,с)почила його тепла рука (М. Коцюбинський).

Вправа 2. Зредагуйте словосполучення відповідно до чинних норм сучасної української літературної мови.

Вдруг з'ясувалося, віроятніше за все, другим разом, творчість Василя Симоненко, на слідкуючій неділі, самий активний студент, до двісті шістидесяти гривень, треба платити налоги, заключити договір, обжалувати рішення, служба безпеки, крайня необхідність, кидається у вічі, прийшло в голову, спокійної ночі, спів падіння обставин, шари суспільства, при наявності, підпис завіряю.

Пропуск в університет, виключити світло, кризисна ситуація в економіці, в силу обставин, прийняти міри, відкрити книжку, запланувати міроприємства, виборча компанія, думки співпадають, задати питання, податкові льоти, говорити на англійській мові, усі без виключення, виключно позитивний, слідуюча зупинка, в любий час, музикальна школа, білет на автобус, проведено з шестистами восьмидесятьма працівниками.

Іспитовий квиток, відкрити вікно, це явище відноситься до, задати питання, підвести підсумки, повістка дня, додати до графіку відпусток, згідно рішення, у відповідності з законом, синтаксичні відносини, одержати освіту, здатний до вивчення мов, особова охорона, щире відношення, міститься у триста семидесяти грамах, слідуюча зупинка, об'єм прочитаного, службове лице.

5.3.2. Приклад варіанта контрольної роботи

Контрольна робота №1

Тема: Культура мовлення. Орфоепічна та орфографічна правильність мовлення
ВАРІАНТ 0

1. Запишіть текст, розставляючи пропущені орфограми і розділові знаки.

Потім вона [Орися] (з, с)хопила грудку та шпурнула на/орач(ей, ів).

Свого бат..ка по лисині! (П, п)орадив Мάρко ховаючись за/воли.

Знай своє діло. Чого зв..язуєшся? (П, п)охмуро буркнув від плуга Тимко.

Не/можу я брате коли о/такі товстоніже(ч, чч)я по/ряд.

Пошвендяй по/степу може (у, в)тихомир..ш..ся.

Хай йому грець! Ще іржати стану.

О/пів/дні зовсім зробилося тепло. Дівчата палили торіш..не бур..яни(н, нн)я (і, й) пахучий димок слався степом. Від/борозни пов(е, и, і)вало гіркими кор(е, и, і)н..цями (і, й) ро(з, с)паре(н, нн)им душком з..млі. Тимко ро..дгся та ходив за плугом (у, в) одній соро(щ, чч)і (і, й) босий на/козир(ку, ці) його війс..кового кашкет(а, у) виблискувало со..нце іноді він підводив (від, од) бороз..ни очі (і, й) д..вився на Орисю що розкидала вилами гній (і, й) сер..це його не/спокійно (з, с)тискувалося. Чого це вона надулася? Поза/вчора с..діли під/вербами (у, в)се було добре а с..годні полум..ям дихає. Може справді із Сергієм (з, с)нюхалася? При цій думці кров.. ударила йому (у, в) голову (і, й) він не/знаючи куди подіти зло що по/волі зал..ває його напався на Марка що той буцім/то погано г..няє волів. Коли/ж Тимко побачив що Орися і Ганна взявши відро пішли до ст..пового озера по/воду то зуп..нився (і, й) наказав Маркові випрягати биків хоч до/обіду ще можн(а, о) було разів зо два обійти гони (Григорій Тютюнник).

2. Практичне завдання з орфографії.

2.1. *Запишіть слова, обираючи правильний варіант написання (правопис голосних).*

К(а,о)жан, ш(е,и)л(е,и)стити, тр(е,и)вожний, п(а,о)ром, підп(е,и)рати, допом(а,о)гати.

2.2. *Утворіть форми родового відмінка однини і множини, позначте голосні, що чергуються.*

Лютіж, сосна, глід, кошіль, ікло, валет.

2.3. *Утворіть прикметники за допомогою суфікса -ськ-, позначте чергування.*

Казах, Ніцца, товариш, Канада, Карабах, Петербург.

- 2.4. Утворіть іменники за допомогою суфікса **-ин(а)**, позначте чергування.
Гайдамацький, галицький, уманський, одеський, німецький, воронезький.
- 2.5. Утворіть від поданих слів українські прізвища за допомогою суфіксів **-енк(о)**, **-ук**, позначте чергування.
Ісько, Кузько, Юрко, Палагна, Палажка, Мелашка.
- 2.6. Утворіть від іменників присвійні прикметники, позначте чергування.
Андрій, Інга, Галинка, Тетяна, Василь, жнець.
- 2.7. Запишіть слова, обираючи правильний варіант написання (подвоєння та подовження приголосних в українських словах).
Багато ста(т,тт)ей, во(з,зз)'єдна(н,нн)я, Кер(ч,чч)ю, І(л,лл)ею, війсь(к,кк)омат, розкі(ш,шш)ю.
- 2.8. Запишіть слова, обираючи правильний варіант написання (**-н-** або **-нн-**).
Святе..ик, преосвяще..ий, жада..ий, невблагá..о, примруже..ий, двохсотто..ка.
- 2.9. Запишіть слова, обираючи правильний варіант написання (подвоєння/подовження приголосних у словах іношомовного походження).
Лі(с,сс)або(н,нн), брю(с,сс)ельський, ма(н,нн)а, інте(л,лл)ігент, а(н,нн)отація, ста(к,кк)а(т,тт)о.
- 2.10. Запишіть слова, обираючи правильний варіант написання (голосні **и, і, ї** у словах іношомовного походження).
Катол..ц..зм, р..кша, ім..тац..я, ір..дод..агност..ка, екз..стенц..йний, М..сс..с..пі.
- 2.11. Запишіть слова, обираючи правильний варіант написання (голосні **и, і, е** у словах іношомовного походження).
П..р..ф..рія, інц..дент, р..фр..ж..ратор, С..нгапур, д..р..ктивна, с..л..кон.
- 2.12. Запишіть слова, обираючи правильний варіант написання (апостроф, м'який знак, **ЙО, БО, БЬО**).
Рант..є, бур..яковий, Рейк..явік, ад..юнкт, мен..ший, рибал..с..кий.
- 3. Практичне завдання з орфоеії.**
- 3.1. Запишіть слова фонетичною транскрипцією: особливості вимови голосних.
Прив'ялий, кривавий, мотузка, дерево, поріжок, веретено.
- 3.2. Запишіть слова фонетичною транскрипцією: особливості вимови приголосних.
Відчепити, футбол, шведський, коритце, коротший, з'їжджаються.
- 3.3. Запишіть, обираючи правильний варіант евфонічного чергування.
Зіграти (у,в) Одесі, знайшла (у,в) творі, мати-(і,й)-мачуха, батьки (і,й) діти, (у,в) один день, кріпак (у,в) неволі.
- 3.4. Запишіть слова, обираючи правильний варіант написання (спрощення в групах приголосних).
Доблес..ний, аванпос..ний, проїз..ний, щас..ливий, невіс..чин, пристрас..ний.
- 3.5. Запишіть слова фонетичною транскрипцією (спрощення в групах приголосних).
Медалістці, шістдесят, пізній, навмисно, студентський, фашистський.
- 3.6. Поставте наголоси в словах.
Беремо, вільха, зірковий, менеджмент, сімдесят, говорю.

6. Форми контролю

6.1. Проміжний контроль (залік)

До заліку студенти готують словник, доповнюють його англomовними фразеологізмами та лексемами. У підсумку студенти мають вільно перекладати стійкі звороти українською, вільно уживати їх як в усному, так і в письмовому мовленні, а також правильно вживати слова-синоніми та слова-пароніми.

Завдання 1. Законспекуйте за підручником / Зубков М.Г. Сучасне українське ділове мовлення. Харків: Торсинг, 2001. С. 346 – 360, російсько-український словник сталих зворотів, доповніть його англійськими відповідниками, користуючись будь-якими російсько-англійськими чи українсько-англійськими перекладними словниками.

Завдання 2. Законспекуйте за підручником / Зубков М.Г. Сучасне українське ділове мовлення. Харків: Торсинг, 2001. С. 325 – 335, особливості українського слововживання синонімів та паронімів, доповніть його російськими та англійськими відповідниками.

6.1.1. Взірець варіанта залікового завдання

Варіант 0

I. Перекладіть стійкі вирази українською та англійською мовами:

1. Принимают во внимание.
2. Текущий момент.
3. По определению суда.
4. Иметь на иждивении.
5. Комиссия по составлению резолюции.
6. Вводит в заблуждение.
7. Гвоздь программы.
8. Бросать на произвол судьбы.
9. Ютится вместе.
10. Язвительное замечание.

II. Складіть з парами слів словосполучення, пояснивши таким чином відмінності в їхньому лексичному значенні, наведіть російські та англійські відповідники цих словосполучень.

1. Поширювати – розповсюджувати.
2. Постати – повстати.
3. Мішати – заважати.
4. Пошкодити – ушкодити.
5. Барва – фарба.
6. Фон – тло.
7. Башта – вежа.
8. Шкірний – шкіряний.
9. Адаптований – адоптований.
10. Другий – інший.

6.2. Підсумковий контроль (іспит)

Іспит з дисципліни складається з практичної і теоретичної частин. Практична частина іспиту передбачає виконання студентами таких завдань: роботу з деформованим тестом та редагування речень; усна частина – відповіді на два теоретичних питання.

6.2.1. Перелік питань до іспиту

1. Культура мови як наука. Співвідношення понять «культура мови» і «культура мовлення».
2. Поняття про загальнонаціональну, державну, літературну і діалектну мову.
3. Літературна і діалектна мова. Класифікація українських діалектів.
4. Форми літературної мови. Усне і письмове мовлення. Монолог, діалог, полілог.
5. Мовна норма, її ознаки та функції.
6. Мовна норма і форми літературної мови (типологія норм). Мовні помилки.
7. Варіантність мовних норм, їхня змінність і кодифікація.
8. Загальна характеристика комунікативних критеріїв культури мовлення.
9. Правильність як провідний критерій культури мовлення.
10. Порушення норм літературної мови. Мовні й мовленнєві помилки.
11. Синтаксична правильність мовлення.
12. Чистота мовлення. Поняття про діалектизми, просторіччя, жаргонізми, арготизми й лайливі слова.

13. Поняття про точність мовлення.
14. Лексичне значення слова. Типи лексичних значень.
15. Синонімія. Семантичні, стилістичні й семантико-стилістичні синоніми.
16. Слова-дублети. Контекстуальні синоніми. Лексичні норми, що регламентують уживання синонімів.
17. Антонімія. Контрарні й комплементарні антоніми. Гіперо-гіпонімія.
18. Омонімія. Повні й часткові омоніми. Омоформи, омофони й омографи. Міжмовні омоніми.
19. Паронімія. Лексичні норми, що регламентують уживання паронімів.
20. Поняття про логічність мовлення. Логічні помилки.
21. Екстралінгвістичні та власне лінгвістичні умови логічного мовлення.
22. Поняття про багатство (різноманітність) мовлення.
23. Фонетичні, словотвірні, морфологічні й синтаксичні засоби різноманітного мовлення.
24. Лексичні й фразеологічні засоби, що забезпечують багатство мовлення.
25. Фразеологія і фразеологізми. Значення і критерії класифікації фразеологізмів.
26. Прислів'я, приказки, крилаті вислови. Омонімія, антонімія і синонімія фразеологічних одиниць.
27. Питомо українські та запозичені фразеологізми. Фразеологічні кальки.
28. Стилiстична диференціяція і варіантність фразеологічних одиниць.
29. Поняття про виразність мовлення. Засоби виразного мовлення: епітет, порівняння, метафора, метонімія, синекдоха.
30. Трансформація вільних словосполучень у фразеологічні звороти. Проблеми перекладу фразеологічних одиниць.
31. Поняття про змістовність і впливовість мовлення.
32. Доречність мовлення та її ознаки. Контекстуальна, ситуаційна і стильова доречність.
33. Словники у професійному мовленні перекладачів. Типи словників.
34. Мовний, мовленнєвий і спілкувальний етикет. Культура діалогу.
35. Стандартні етикетні ситуації. Парадигми мовних формул в українській мові в зіставленні з російською та англійською.
36. Вимова голосних звуків.
37. Правопис ненаголошених голосних в коренях слів.
38. Чергування голосних при словозміні й словотворенні.
39. Вимова твердих і м'яких, дзвінких і глухих приголосних.
40. Чергування приголосних звуків при словозміні та словотворенні.
41. Евфонічні чергування та їхнє відбиття на письмі. Спрощення в групах приголосних.
42. Вимова слів іншомовного походження та аббревіатур.
43. Правопис голосних у словах іншомовного походження.
44. Вимова слів іншомовного походження та аббревіатур: норми наголошення.
45. Подвоєння та подовження приголосних в українських та іншомовних словах.
46. Правила вживання апострофа в українських та іншомовних словах.
47. Правила вживання м'якого знака, ЙО, БО та БЙО в українських та іншомовних словах.
48. Правопис префіксів та правопис слів з омонімічною префіксам першою частиною слова.
49. Правопис голосних і приголосних у суфіксах повнозначних слів.
50. Загальні правила правопису складних слів. Зміни в правописі складних слів за редакцією 2019 р.
51. Правопис складних іменників і прикладок. Написання частки НЕ з іменниками.

52. Правопис складних прикметників. Правопис прикметникових форм від географічних назв.
53. Правопис складних і складених географічних назв. Правопис частки НЕ з прикметниками.
54. Правопис заперечних і неозначених займенникових слів. Частка НЕ з займенниковими словами та прислівниками.
55. Правопис складних прислівників та похідних адвербіальних конструкцій.
56. Правопис складних і складених прийменників і сполучників.
57. Власні та загальні іменники. Велика літера і лапки у власних назвах.
58. Проблеми вживання форм числа іменників (іменники з повною числовою парадигмою, іменники *singularia tantum*, іменники *pluralia tantum*).
59. Проблеми визначення роду відмінюваних іменників.
60. Проблеми визначення роду невідмінюваних іменників.
61. Утворення родових форм від географічних назв на позначення жителів міст і селищ. Проблема вживання фемінітивів (у контексті редакції Українського правопису 2019 р.).
62. Поняття про відмінювання іменників. Поділ на відміни та групи.
63. Правопис закінчень іменників у давальному, орудному, місцевому і кличному відмінках однини.
64. Правопис закінчень іменників чоловічого роду II відміни в родовому відмінку однини. Правопис закінчень іменників в родовому відмінку множини.
65. Відмінювання іменників *pluralia tantum*. Творення імен по батькові. Відмінювання імен, по батькові та прізвищ у сучасній українській мові.
66. Голосні И, І, Ї у прізвищах і географічних назвах.
67. Голосні Е, Є у прізвищах і географічних назвах.
68. Правила транслітерації українських власних назв латинськими літерами.
69. Творення присвійних прикметників. Творення форм ступенів порівняння якісних прикметників.
70. Уживання та проблеми перекладу ступеньованих форм прикметників. Відмінювання прикметників. Правопис відмінкових закінчень.
71. Уживання особових займенників. Синонімічні заміни особових займенників. Уживання зворотного і присвійних займенників.
72. Уживання означальних, вказівних, неозначених, питально-відносних займенників.
73. Відмінювання числівників першого десятка, форм на *-дцять* і слів *сорок*, *дев'яносто*, *сто*.
74. Відмінювання складних числівників. Відмінювання складених цілих і дробових числівників.
75. Синтаксична сполучуваність числівників з іменниками.
76. Синонімія форм власне кількісних і збірних числівників.
77. Творення і вживання порядкових похідних з останнім компонентом *-сотий*, *-тисячний*, *-мільйонний*, *-мільярдний*.
78. Творення і правопис складних прикметників з першим числівниковим компонентом.
79. Творення форм теперішнього і майбутнього часу. Дієвідмінювання і правопис особових закінчень.
80. Творення форм минулого часу та форм ірреальних способів. Правопис форм наказового способу. Написання частки НЕ з дієсловами.
81. Творення дієприкметників у сучасній українській мові порівняно з російською.
82. Способи перекладу російських дієприкметників українською мовою.
83. Творення і вживання дієприслівників в українській мові. Особливості правопису атрибутивних форм дієслова в українській мові. Частка НЕ з дієприкметниками і дієприслівниками.
84. Правопис часток.

6.2.2. Зразок іспитового білета

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ПЕТРА МОГИЛИ

Освітньо-кваліфікаційний рівень	бакалавр
Спеціальність	014 «Середня освіта»
Спеціалізація	014.01 «Українська мова і література»
Семестр	II
Навчальна дисципліна мовлення»	«Практичний курс української мови і культури

ІСПИТОВИЙ БІЛЕТ № 0

1. Теоретичне питання – 1. Логічність мовлення. Ознаки та умови логічного мовлення.

2. Теоретичне питання – 2. Творення і вживання дієприслівників в українській мові. Особливості правопису атрибутивних форм дієслова в українській мові. Частка НЕ з дієприкметниками і дієприслівниками.

3. Практичне завдання – 1. Запишіть текст, розставляючи пропущені орфограми та розділові знаки.

Потім л.отчик знову коло мат..рі (і, й) вона має змогу пов..сти його по/двору показати копич..ку сіна що бат..ко накосив і пр(е, и)б(е, и)ріг спеціал..но за/ради н..ого бо обоє вони знають.. як люб(е, ить) син спати на/сіні потім цілою родиною оглядають.. топол..ки що з..л..ніють.. такою густою соковитою з..л..(н, нн)ю якої не/має (і, й) близ..ко (у, в) ц..ому голому рано вигоряюч..ому степ(і, у).

Агов синку! Як там з/неба їх... чи видно? питає бат..ко.

Видно (В, в)іповідає син розглядаючи тополине ві(т, тт)я. (С, с)лавні топол..ки гарно підросли.

Напевно (і, й) наступного літа він оглядатиме їх мірятиме оком тіл..ки тоді тополеве гі(л, лл)я розів..е..ся ще більш.

(У, В) той рік як пішов син (у, в) авіаційне поса(дж, ж)е(н, нн)о ці молоді топол..ки. Лише ст..повик знає як не/легко їх викохати тут (у, в) ст..п(і, у) на/вітрах.

Розрослись тополі ро(з, зз)..л..нілись. Піднялис.. вище хати чабан..с..кої на весь степ стали видніти (і, й) (у, в)сі тутешні л.отчики добре знають.. як свій ор(е, и, і)єнтир цю (Ч, ч)абанову тополину зірку. Впізнають.. її і л.отчики сіл..с..ко/господárs..кої авіації.

(У, В)же вип..то першу чарку і молодий відваре(н, нн)ий по/чабанськ(и, і) валашок парує (у, в) мисках (у, в) тих самих мисках з якими старий Горпищенко ні/як пр(е, и)м(е, и)ритис.. не/може бо (за, по) чабан..с..к(им, ому) звича(єм, ю) тузлук треба їсти як він каже тіл..ки з/дерев..я(н, нн)их ночов(ок, ків) (Олесь Гончар).

4. Практичне завдання – 2. Зредагуйте речення відповідно до чинних норм сучасної української літературної мови.

1. Адміністрація інституту надіслала листа на мій домашній адрес.

2. Покінчивши з цим питанням, перейшли до біжучих справ.

3. Другим заходом редколегії було звернутись до вчителів і попросити їх прийняти участь у журналі.

4. Треба сказати, що цей факт звучить у доповіді правдиво і цілком логічно витікає з розвитку подій.

5. Очевидно, на думку Сквороди, самі пісні щодо епіграфів повинні були відігравати функцію ілюстрацій-прикладів.

6. Це розпорядження відноситься до всіх.

7. Останній тиждень перед вакаціями був чи не найтяжчим тижнем, очікуванням довгожданого відпуску.

8. Досліджувані форми характерні сучасній літературній мові.

9. Улас задумав поступати в Харківський університет.

10. І без тебе знаю. Голови ще не гублю.

Затверджено на засіданні

кафедри української філології та міжкультурної комунікації

Протокол №__ від «__» _____ 2024 року

В.о. зав. кафедри

Н.М. Лебединцева

Екзаменатор

С.С. Пономаренко

7. Критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів

7.1. Перший (осінній) семестр

№ з/п	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Підготовка до практичних занять та письмові й усні відповіді на практичних заняттях	30
2	Діагностична робота: <i>твір-мініатюра (10 балів)</i>	10
3	Контрольна робота №1: <i>робота з деформованим текстом (5 балів)</i> <i>практичне завдання з орфоенії (5 балів)</i> <i>практичне завдання з орфографії (5 балів)</i>	15
4	Контрольна робота №2: <i>переклад тексту (5 балів)</i> <i>практичне завдання з морфології (5 балів)</i> <i>практичне завдання з орфографії (5 балів)</i>	15
	За семестр:	70
5	Залік: <i>словник (10 балів)</i> <i>переклад стійких зворотів (фразеологізмів) (10 балів)</i> <i>уживання синонімів і паронімів (10 балів)</i>	30
	Разом:	100

7.2. Другий (весняний) семестр

№ з/п	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Підготовка до практичних занять та письмові й усні відповіді на практичних заняттях	30
3	Контрольна робота №3: <i>редагування тексту (речень) (5 балів)</i> <i>практичне завдання з морфології (5 балів)</i> <i>практичне завдання з орфографії (5 балів)</i>	15
4	Контрольна робота №4: <i>теоретичне питання (5 балів)</i> <i>редагування речень (лексичні норми, фразеологічні норми, логічні помилки) (5 балів)</i> <i>твір-мініатюра обсягом 200-250 слів на одну із запропонованих тем (5 балів)</i>	15
	За семестр:	60
5	Іспит: <i>редагування речень (10 балів)</i> <i>робота з деформованим текстом (10 балів)</i> <i>теоретичне питання – 1 (10 балів)</i> <i>теоретичне питання – 2 (10 балів)</i>	40
	Разом:	100

7.3. Розгорнуті (деталізовані) критерії оцінювання

1. Підготовка до практичних занять та письмові й усні відповіді на практичних заняттях:
а) оцінка «відмінно» (3 бали) виставляється студентові, якщо він:

- у повному обсязі (на 100%) підготував практичне заняття, дав розгорнуту зв'язну відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки використав додаткову літературу;

- правильно (без помилок або зробив 1 негрубу) виконав вправу, обґрунтувавши хід власних думок;

б) оцінка «добре» (2 бали) виставляється студентіві, якщо він:

- підготував 75% практичного заняття, по суті й змістовно виконав завдання, але при цьому допустив неточності у формулюванні визначень, понять і явищ;

- дав розгорнуту логічну відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки, але не користувався додатковою літературою;

- правильно виконав вправу, допустивши 2-3 помилки, при цьому обґрунтував хід власних думок;

в) оцінка «задовільно» (1 бал) виставляється студентіві, якщо він:

- підготував 50% практичного заняття, загалом розкрив поставлену перед ним проблему, але під час відповіді допустив низку помилок, або пропустив важливі факти, або не зміг пояснити сутність того чи іншого явища;

- дав неповну (часткову) відповідь на контрольне (-і) питання, що потребувало суттєвих доповнень чи коментарів збоку викладача чи інших студентів, при цьому під час підготовки не використав додаткової літератури;

- виконав вправу, допустивши 4-5 помилок, не зміг обґрунтувати (або частково обґрунтував) хід власних думок;

г) оцінка «незадовільно» (0 балів) виставляється студентіві, якщо він:

- підготував практичне заняття в обсязі, меншому за 50%, по суті й за змістом не виконав завдання або відмовився відповідати;

- дав неправильну (нелогічну) відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки не використав додаткової літератури або відмовився відповідати;

- неправильно виконав вправу, зробивши 6 і більше помилок, не зміг пояснити хід виконання або зовсім не виконав вправи.

2. Діагностична робота (твір-мініатюра):

а) оцінка «відмінно» (9-10 балів) виставляється студентіві, якщо він: не зробив жодної помилки (10 балів) або допустив 1 орфографічну чи 1 пунктуаційну помилку (9 балів);

а) оцінка «добре» (7-8 балів) виставляється студентіві, якщо він: зробив 2 помилки (8 балів) або 3 помилки (7 балів);

а) оцінка «задовільно» (5-6 балів) виставляється студентіві, якщо він: зробив 4 помилки (6 балів) або 5 помилок (6 балів);

а) оцінка «незадовільно» (0-4 бали) виставляється студентіві, якщо він: зробив 6 помилок (4 бали), або 7 помилок (3 бали), або 8 помилок (2 бали), або 9 помилок (1 бал), або 10 і більше помилок (0 балів).

3. Контрольні роботи:

3.1. Робота з деформованим текстом: 1 помилка – 1 бал.

3.2. Практичне завдання з орфографії: 1 помилка – 0,5 бала.

3.3. Практичне завдання з орфоєпії: 1 помилка – 0,5 бала.

3.4. Практичне заняття з морфології: 1 помилка – 0,5 бала.

3.5. Переклад тексту (з російської мови): 1 помилка – 1 бал.

3.6. Редагування тексту (речень): 1 помилка – 1 бал.

3.7. Твір-мініатюра обсягом 200-250 слів: 1 помилка – 0,5 бала.

3.8. Теоретичне питання:

а) оцінка «відмінно» (5 балів) виставляється студентіві, якщо він:

- у повному обсязі (на 100%) відповів на питання, дав розгорнуту зв'язну відповідь на нього, проілюструвавши наведені положення, терміни прикладами; відповідь написано без помилок (або в тексті відповіді наявні незначні відхилення від норм літературної мови);

б) оцінка «добре» (4 бали) виставляється студентіві, якщо він:

- висвітлив правильно 75% питання, відповідь є зв'язною, логічною, хід думок загалом проілюстровано прикладами; у тексті відповіді наявні мовні (мовленнєві) недоліки (до 3 помилок);

в) оцінка «задовільно» (3 бали) виставляється студентіві, якщо він:

- виклав 50% обсягу зазначеного питання, загалом розкрив поставлену перед ним проблему, але під час відповіді допустив низку помилок (до 6 помилок), або пропустив важливі факти, або не зміг пояснити сутність того чи іншого явища, терміни і положення проілюстровано прикладами частково;

г) оцінка «незадовільно» (0-2 бали) виставляється студентіві, якщо він:

- відповів менше ніж на 50% обсягу поставленого питання або відмовився відповідати (0 балів); порушив точність і логічність висловлювання; не проілюстрував хід власних думок прикладами, факти, викладені у відповіді, не відповідають дійсності або перекручені; відповідь хибує на численні мовні й мовленнєві помилки; порушив правила академічної доброчесності (0 балів).

4. Залік:

4.1. Студентіві виставляється 10 балів, якщо ним підготовлено словник у повному обсязі: занотовано переклад (з російської) стійких виразів українською мовою та записано особливості вживання синонімів і паронімів в українській мові. У разі, якщо студент подає на перевірку словник, заповнений частково, то **він до заліку не допускається**.

4.2. Відповідь за першою частиною словника (переклад стійких зворотів українською мовою): кількість словосполучень для перекладу – 10, кожне правильно перекладене словосполучення – 1 бал.

4.3. Відповідь за другою частиною словника (уживання синонімів і паронімів): кількість пар слів – 10, кожна правильно уведена в контекст словосполучення пара синонімів/паронімів – 1 бал.

5. Іспит:

5.1. Редагування речень: 1 помилка – 1 бал.

5.2. Робота з деформованим текстом: 1 помилка – 1 бал.

5.3./5.4. Теоретичне питання:

а) оцінка «відмінно» (9-10 балів) виставляється студентіві, якщо він:

- у повному обсязі (на 100%) відповів на питання, дав розгорнуту зв'язну відповідь на нього, проілюструвавши наведені положення, терміни прикладами; відповідь написана без помилок (або в тексті відповіді наявні незначні відхилення від норм літературної мови);

б) оцінка «добре» (7-8 балів) виставляється студентіві, якщо він:

- висвітлив правильно 75% питання, відповідь є зв'язною, логічною, хід думок загалом проілюстровано прикладами; у тексті відповіді наявні мовні (мовленнєві) недоліки (до 3 помилок);

в) оцінка «задовільно» (5-6 балів) виставляється студентіві, якщо він:

- виклав 50% обсягу зазначеного питання, загалом розкрив поставлену перед ним проблему, але під час відповіді допустив низку помилок (до 6 помилок), або пропустив важливі факти, або не зміг пояснити сутність того чи іншого явища, терміни і положення проілюстровано прикладами частково;

г) оцінка «незадовільно» (0-4 бали) виставляється студентіві, якщо він:

- відповів менше ніж на 50% обсягу поставленого питання або відмовився відповідати (0 балів); порушив точність і логічність висловлювання; не проілюстрував хід власних думок прикладами, факти, викладені у відповіді, не відповідають дійсності або перекручені; відповідь хибує на численні мовні й мовленнєві помилки; порушив правила академічної доброчесності (0 балів).

7.4. Відповідність підсумкових семестрових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

8. Рекомендовані джерела інформації

8.1. Основні:

1. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови / Н.Д. Бабич. Львів : Світ, 2003. 434 с.
2. Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення : навч. посіб. для вузів. Чернівці : Книги-XXI, 2005. 572 с.
3. Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення: Навч. посібник. 2-е вид., випр. і доп. К. : Ліра-К, 2006. 240 с.
4. Пасинок В.Г. Основи культури мовлення. Навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2012. 184 с.
5. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика: підручник. К. : Вежа, 1994. 232 с.
6. Пентилюк М.І., Маруніч І.І., Гайдаєнко І.В. Ділове спілкування та культура мовлення: навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2010. 224 с.
7. Пономаренко С.С. Практикум з української мови: навч. пос. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. 224 с.
8. Український правопис. К. : Наукова думка, 2019. 392 с.
9. Шевчук С.В., Лобода Т.М. Практикум з української мови: Модульний курс: навч. пос. К. : Вища школа, 2006. 326 с.
10. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови: навч. пос. К. : Освіта, 2006. 256 с.
11. Ющук І.П. Практикум з правопису і граматики української мови: посіб. К. : Освіта, 2018. 288 с.

8.2. Допоміжні:

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити / За заг. ред. О. Сербенської : посіб. Львів : Світ, 1994. 152 с.
2. Богдан С.К. Мовний етикет українців : традиції і сучасність К. : Рідна мова, 1998. 476 с.
3. Вихованець І.Р. Таїна слова. К. : Радянська школа, 1990. 144 с.
4. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич : Відродження, 1994. 218 с.
5. Пазяк О.М., Кисіль Г.Г. Українська мова і культура мовлення : навч. посіб. К. : Вища школа, 1995. 239 с.
6. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Львів : СПОЛОМ, 2001. 223 с.
7. Сербенська О. Культура усного мовлення : практикум О. Сербенська. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
8. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг : Соціальна диференціація української мови К. : Критика, 2005. 464 с.
9. Ставицька Л. Блудний суржик : міф, мова, стиль. *Мандрівець*. 2002. № 1. С. 18–27.
10. Ставицька Л. Українсько-російська двомовність : соціопсихологічні та лексикографічні аспекти. *Дивослово*. 2001. №11. С. 13–16.
11. Стахів М.О. Український комунікативний етикет : навч.-метод. посіб. К. : Знання, 2008. 245 с.
12. Струганець Л.В. Теоретичні основи культури мови : навч. посіб. Тернопіль, 1997. 96 с.
13. Томан І. Мистецтво говорити; пер. з чес. К., 1989. 239 с.
14. Цимбалюк І.М. Психологія спілкування : навч. посіб. К., 2004.
15. Чак Є.Д. Складні випадки вживання слів К. : Рад. школа, 1984. 185 с.
16. Чак Є.Д. Чи правильно ми говоримо? К. : Освіта, 1997. 240 с.

8.3. Довідкові:

1. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо? К. : Либідь, 1991. 256 с.
2. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2003. 1440 с.

3. Волощак М. Неправильно – правильно: довідник з українського слововживання : За матеріалами засобів масової інформації. К. : вид. центр «Просвіта», 2000. 128 с.
4. Головащук С.І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. К. : Наукова думка, 2004. 448 с.
5. Горпинич В.О. Словник географічних назв України : Топоніми та від топонімічні прикметники : Близько 25 000 слів. К. : Довіра, 2001. 526 с.
6. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., Терлак З. Словник-довідник з культури української мови. К. : Знання, 2004. 367 с.
7. Дзюбишина-Мельник Н.Я., Дудик П.С., Єрмоленко С.Я. Культура мови на щодень К. : Довіра, 2002. 170 с.
8. Єрмоленко С.Я., Бирик С.П., Тодор О.Г. Українська мова: короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. К. : Либідь, 2001. 224 с.
9. Жайворонок В.В. Велика чи мала літера? : Словник-довідник. К.: Наукова думка, 2004. –202 с.
10. Культура української мови : довідник / за ред. В.М. Русанівського. К. : Либідь, 1990. 394 с.
11. Орфоепічний словник української мови : у 2-х т. / за ред. М.М. Пещак. К. : Довіра, 2001.
12. Пономарів О. Культура слова : Мовностилістичні поради : навч. посіб., 2-ге вид., стереотип. К. : Либідь, 2001. 240 с.
13. Погрібний М.І. Орфоепічний словник. К. : Рад. шк., 1984. 632 с.
14. Російсько-український словник. К. : Наукова думка, 2003. 1216 с.
15. Сербенська О., Білоус М. Екологія українського слова : практичний словничок-довідник. Львів : компанія «Манускрипт», 2003. 68 с.
16. Словник іншомовних слів / за заг. ред. Л.О. Пустовіт. К. : Довіра, 2000. 1018 с.
17. Словник синонімів української мови : у 2-х т. К. : Наукова думка, 1999 – 2000.
18. Українська літературна вимова і наголос: словник-довідник / І.Р. Вихованець, С.Я. Єрмоленко, Н.М. Сологуб, Г.Х. Щербатюк. К. : Наукова думка, 1973. 724 с.

8.4. Інтернет-ресурси:

1. Mova.info: про українську мову, лінгвістику і не тільки: www.mova.info
2. Нова мова: проєкт розвитку української мови: www.novamova.com.ua
3. Російсько-українські словники: www.r2u.org.ua
4. Словники онлайн: www.rozum.org.ua
5. Український правопис: www.pravopys.net